

KVALITET

INTEGRITET

ENTUSIASME

LAGSPILL

Norsk Institutt for naturforskning NINA, er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen naturforskning. Vår kompetanse utøves gjennom forskning, utredningsarbeid, overvåking og konsekvensutredninger. NINA har ca 150 ansatte. NINA er et institutt i Mijøalliansen. Fakta-ark gir populariserte sammendrag av publikasjoner fra NINA

Beveren tilbake etter lang tids fravær: KONFLIKTER MELLOM BEVER OG MENNESKER KAN REDUSERES

Utbredelsen av bever i Norge har økt kraftig de siste 100 årene; det har også konfliktsituasjonene som dyret forårsaker. Jakt og fangst har lenge vært viktige elementer i forvaltningen av bever, men i mange områder er avlaving ved hjelp av konvensjonelle metoder problematisk eller ineffektiv. NINA har nå utarbeidet en håndbok til hjelp for miljøforvaltningen.

Ikke nødvendigvis avlaving

Når beveren er blitt så tallrik, må den forvaltes på en god måte, som den ressursen den er, både i forhold til skinn og mat. Et av de viktige budskapene i håndboka er at hvis en slik art skal kunne leve i fred og fordragelighet sammen med oss, så er det nødvendig å være fleksibel i forhold til hvordan beverbestandene skal håndteres — avhengig av hvor dyrene slår seg til, det være seg i tettbygde strøk, jordbruksområder eller mer villmarkspregede områder. Ikke minst er det

Hvis beveren skal leve i fred og fordragelighet sammen med oss, er det nødvendig å være fleksibel i håndteringen av beverbestandene.

Foto: Hugh Chalmers

viktig at det finnes mange metoder for å avhjelpe problemer som kan oppstå som ikke nødvendigvis går ut på å avlive dyrene.

Alternativ skadebegrensing

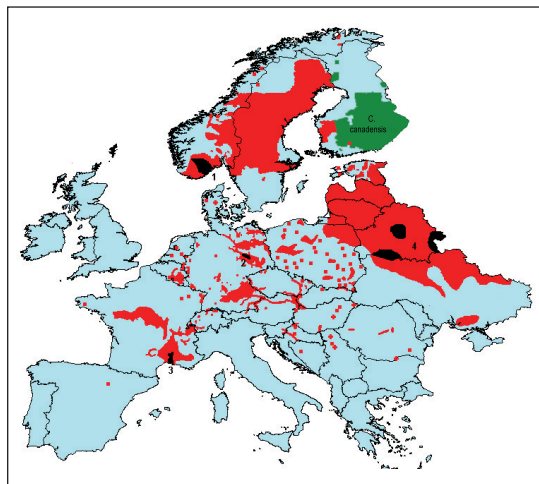
Jakt og fangst er viktige elementer i en god beverforvaltningsstrategi, men kan ikke brukes i alle situasjoner. Spesielt er effektene av denne strategien begrenset der beverbestanden er stor, fordi territoriene raskt blir

reokkupert etter uttaket. I tillegg er arten fortsatt ikke åpen for jakt i store deler av landet, og finnes ofte i tettsteder. Her kan avlaving ved hjelp av konvensjonelle metoder være problematisk. Fare for feilfangst av fredede arter som oter er også et problem i mange vassdrag. Derfor skulle det være behov for en håndbok der alternative skadebegrensingsteknikker beskrives.

Bestandsvekst på 40 prosent DE SISTE 10-15 ÅRENE

Rundt 1900 var det kun 60-120 individer av europeisk bever (*Castor fiber*) tilbake i Sørvest-Norge. Disse ble forfedre til dagens norske bestand som teller ca. 70 000 dyr. Bestandsveksten har vært stor, ca. 40 prosent i løpet av de siste 10-15 årene. Dagens svenske bestand er også etterkommere av utsatt norsk bever, og bestanden teller nå over 100 000 individer. På verdensbasis er bestanden beregnet til mer enn 700 000.

I Norge er bestanden relativt tett og stabil i Telemark og Agder-fylkene samt deler av Hedmark, mens den fremdeles er forholdsvis spredt i resten av landet. Data fra mer enn 157 reintroduksjoner i Skandinavia og rest-

Dagens utbredelse av europeisk bever (rødt) og nordamerikansk bever (grønt) i Europa utenom Russland. Svarte områder viser steder der arten aldri ble utryddet, rødt kryss indikerer planlagte gjeninnføringssteder.

en av Europa siden 1922, viser et karakteristisk bestandsutviklings-mønster. Etter kolonisering eller gjeninnføring til et nytt område, skjer bestandsøkningen relativt sakte og jevnt i 25-30 år (gjennomsnittlig). Deretter øker bestanden meget raskt over en periode på vanligvis ca. 10-15 år, helt til alle mulige levesteder i området er

kolonisert. Omkring 85 prosent av den totale bestandsøkningen skjer i løpet av denne tidsperioden. Samme mønster har vist seg flere ganger i Norden og sørover i Europa i løpet av de siste 50 årene.

NINA Rapport 21Duncan Halley,
Kjetil Bevanger:

«Bever — forvaltning av en jakt-, friluft- og miljøressurs — En håndbok om moderne metoder for praktisk forvaltning av beverbestander»

I NINAs håndbok sammenfattes et utvalg av de metoder som har vist seg mest effektive og/eller kosteffektive for grunneierne. Det finnes ikke noen trylleformel for å løse beverkonflikter. Det er imidlertid viktig at en kunnskapsbasert og fleksibel lokalforvaltning kjenner til tilgjengelige metoder. Gjennom jakt og fangst, skadebegrensningsteknikker og tradisjonell "skadedyrkontroll", vil en da ha mange hjelpemidler til disposisjon for å balansere de mange ulike mål og interesser i forhold til bever.

Regulering gjennom jakt og fangst

Temaer i boka er bl.a. bestandsregulering gjennom jakt og fangst, og skadebegrensning gjennom rettet høsting. For å beskytte enkelttrær mot at de felles av bever, er bruk av hønsenetting et billig, enkelt og bestandig hjelpemiddel. Strømgjerder har også vist seg brukbare til å forsvare hager og trær, og å hindre bever fra f.eks. å vandre fra bekken der den først etablerte seg, til en nærliggende dam der beveraktivitet er uønsket. Stenging av beverganger omtales også i boka.

Velger "enkle" leveområder når de er få

Ca. 50 år etter kolonisering viser bestandsutviklingen en moderat tilbakegang fulgt av en viss stabilitet, etter at marginale områder er oppbrukt. Dette er av interesse bl.a. på grunn av at beverens adferd og dens effekter på landskapet varierer betydelig gjennom bestandsutviklingsprosessen. Arten er, når bestanden er lav, selektiv i valg av leveområde, og velger rikere og "enkler" habitater som ikke ofte krever inngrep i form av demninger, utgravinger, osv. (Dette er grunnen til at koloniseringstakten er raskere enn bestandsveksten). Ved høyere bestandsnivå blir mindre bekker og myrer kolonisert, og slike områder krever større endringer fra dyrenes side for å gjøre dem egnet som leveområde.

Det er derfor ingen lineær sammenheng mellom artens effekter på landskapet og de konflikter artens

EFFEKTIVE METODER VED BEVERKONFLIKTER

For-dammer — med robust konstruksjon og tilpasning av formen til formen på bekken.

Foto: S. Lisle

Levendefangst

Levendefangst kan være en løsning når enkelte problemindivider må tas ut, der det kan være fare for bifangst av oter, og/eller skyting eller vanlig fangst ikke tillates av andre grunner. Dyr som fanges kan flyttes eller avlives etter behov.

Gjerde

En løsning der bever er uønsket i små sidebekker kan være å ta ut alle individene i bekken. Deretter bygges et gjerde på tvers av bekken med forlengelser langs begge strandkantene nedstrøms. Dette kan være effektivt for å hindre nykolonisering oppstrøms fra gjerdet, fordi beverne misliker å gå over land når de forflytter seg.

"Beverforvirrere" og for-dammer

Andre temaer er beverfeller, lys-

Både mennesker, husdyr og traktorer har kommet til skade når jorden har kollapsest pga bevergangenens underminering. Foto: G. Schwab

fangst og stikkrennerensker, og "beverforvirrere", som vanligvis består av tubeformet stålnetting eller plastrør som er festet til stikkrenner oppstrøms innløpet. For-dammer eller en eller annen form for rørfrontgitter, er den enkleste måten å forebygge at bever blokkerer stikkrenner under veier eller stier. Slike konstruksjoner er også stort sett de meste bestandige og effektive løsninger på problemer som oppstår når bever demmer opp og blokkerer stikkrenner, eller når en ønsker å forebygge dette.

Drenering

Drenering brukes i to sammenhenger - til å redusere eller helt å tappe ned uønskede beverdammer, og til å beskytte områder, f.eks. stikkrenner under veier, mot oppdemming fra beverdemninger.

Når bestanden er lav, er beveren selektiv i valg av leveområde. Foto: Allard Martinus

aktiviteter genererer i forhold til menneskelige interesser. I de kommende år kan det forventes en betydelig økning i antall klager som skyldes beverskader. Denne økningen vil skje mye raskere enn økningen på bestandsnivå, som, uten aktiv forvaltning, kan forventes å flerdobles i de fleste bebodde områder utenom det sørøstlige Norge.

Jakt i bystrøk?

Rettet jakt og fangst er fortsatt et viktig element i forvaltning av arten, men av ulike grunner kan tiltaket bli uaktuelt eller ueffektivt:

i urbaniserte strøk kan skyting og fangst være uakseptabelt, enten pga risiko vis-à-vis publikum, eller fordi denne typen skadekontroll skaper uro og konflikt blant lokalbefolkningen. I mange deler av Norge er det dessuten fortsatt ikke åpent for jakt på bever.

Uttak av 15 prosent gir ikke reduksjon

Uttak av mindre enn ca. 15 prosent av bestanden pr. år fører ikke til reduksjon, og i mange områder har det vist seg vanskelig å nå dette uttaksnivået. Ofte vil nye individer reokkupere ledige territorier og problemene oppstår på nytt. Fokus på konfliktskapende atferd, og ikke beveren i seg selv, kan derfor være mer effektivt enn mislykkede forsøk på å fjerne enkeltindivider fra områder med økende beverbestand.

BESTILLING:

NINA Rapport 21
kan bestilles fra NINA
Pris: kr. 150,- inkl. mva

Rapporten kan også lastes ned gratis på NINAs internettsider:
<http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2005/21.pdf>

REDAKTØR:

Tor B. Gunnerød

LAYOUT:Ingrid W. Arntzen
Grafisk seksjon ved NINA**REDIGERING OG PRODUKSJON:**

Hans Georg Jürgens

TRYKK:

Trykkerihuset Skipnes AS

ISSN 1503-5158